

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ

ВЫДААННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 47
(5378)
Аўторак,
16 красавіка

Кіраванне адукацыяй

Фінансаванне прафтэхсістэмы павінна быць шматканальным

Валерый Міхайлавіч ХАСІН, дырэктар Мінскага прафесійна-тэхнічнага каледжа электронікі, на днях вярнуўся з Гомеля. Ён узначальвае Рэспубліканскі савет дырэктараў прафтэхустановаў і там праводзіў яго чарговае пасяджэнне. Але не толькі гэта па-дзея стала нагодай для сустрэчы з Валерыем Міхайлавічам.

Хачелася пагавіць меркаванні кіраўніка на канонічных развіццях прафесійна-тэхнічнай адукацыі ў сённяшніх умовах. Менавіта з гэтага і пачалася размова.

— Наш Савет існуе не адзін год і аб'ядноўвае прадстаўнікоў кіраўнічых органаў самых розных узроўняў. Яго членамі з'яўляюцца не толькі дырэктары вядучых прафтэхустановаў рэспублікі, намеснікі начальнікаў упраўленняў адукацыі абласных і рэспубліканскіх адміністрацый, а і прадстаўнікі Міністэрства адукацыі. Присутнасць на кожным пасяджэнні Савета намесніка Міністра адукацыі Барыса Васільевіча Іванова, начальніка упраўлення прафесійна-тэхнічнай адукацыі Міністэрства Эдуарда Мікалаевіча Ганчара яшчэ раз падкрэслівае кіраўнічую функцыю і кардынальную ролю нашай структуры.

Таму, натуральна, самыя надзённыя праблемы, якія хвалююць сёння педагогічную грамадасць, і ў першую чаргу кіраўніцтва навукаўных устаноў, ніколі не абмяжоўваюцца на пасяджэннях нашага Савета.

Цяпер кожнага, так бы мовіць, прафтэхустанова хвалюе будучыня нашай сістэмы і ўвогуле яе існаванне. І зразумела, чаму. У нашым грамадстве, у эканоміцы, у адукацыі адбываюцца працэсы рэформавання, якія, безумоўна, паўплываюць і на сістэму прафтэхуадукацыі. Яна ж не ізаляваная, таму будзе рэформавана, а я і іншыя сферы дзейнасці. І гэты працэс ужо пачаўся.

Можна кагосьці гэта не вельмі задавальняе. Існуючы ўжо больш як 60 гадоў, прафтэхсістэма працавала па прынцыпах планавай эканомікі, і ў яе дзейнасці ўсё было разлічана на доўгія гады.

Сёння ж сітуацыя змяняецца, і кіраўніку ўжо трэба самому разлічваць кожны свой крок, улічваючы магчымасці як самой установы, так і патрэбы рынку.

Прафтэхсістэму заўсёды называлі кузніцой рабочых кадраў, і яна ёй застаецца. Існаваўшая да 1991 года і ў рэспубліцы, і ў краіне ў цэлым, сістэма прафесійна-тэхнічнай адукацыі звязана з вытворчасцю і на-прамую залежна ад яе развіцця.

Калі вытворчасць працуе не на поўную магутнасць, а дзе-нідзе

спынілася ўвогуле, дык выйдзе на-простае скарачэнне само па сабе. Вытвор-часць скарачаецца — значыць, трэба скарачаць падрыхтоўку кадраў для яе. Да гэтай думкі схіляюцца многія ў прафтэхустановах асяроддзі. Але, паверце, гэта самы лёгкі шлях, які можа быць згубным. І не трэба далёка кадыць за прыкладамі. Толькі што прачытаў у часопісе "Прафесінал" выступленне начальніка Упраўлення прафесійна-тэхнічнай адукацыі Міністэрства адукацыі Расіі аб сітуацыі з рабочымі кадрамі ў Калужскай вобласці. Ён сёння патрабуе 5 тысяч станочнікаў, а вучылішча рыхтуе толькі 50. Ён уяўляе сабе становішча?

Калі расійскую вытворчасць напачаў крэзіць, у такім жа стане апыну-цца і прафесійна-тэхнічная адукацыя краіны. Яе ўстановы спачатку пачалі скарачаць, а потым і ўвогуле закры-ваць. Восі і атрымалася, што прад-прыемства перажылі крызісныя гады і запрацавалі. А потым схамануліся — а кадры ж рыхтаваць і няма каму.

Я думаю, што такі горкі вопыт нашых калегаў павінен стаць добрым уро-кам для нас і засярагчы ад згубнай практыкі.

Маркуйце самі. Наша прафтэхсістэма выконвае сёння дзве ас-ноўныя функцыі: не толькі пра-фесійна-тэхнічную падрыхтоўку, а і сацыяльна-абароню падлеткаў, у нас навукаўца больш як 70 працэнтаў дзяцей з праблемных сем'яў, сірот, інвалідаў. Адмовіць ім у адукацыі мы не маем права. Значыць, трэба шу-каць іншыя шляхі.

— Напэўна, Савет дырэктараў прафтэхустановаў і кіраўнічых органаў вы-шэйшага ўзроўня такія шляхі ўжо выпрацаваў. Якія ж рэкамендацыі прапаноўваеце?

— Рэкамендаваць тут можна толькі адно: павысіць фінансаванне. Але не толькі за кошт дзяржаўных сродкаў, а і з іншых каналаў. Як вядома, ні ў ад-ной краіне адукацыя не ўтрымліваецца толькі за кошт дзяржавы. Існуе шматканальнае фінансаванне. Гэта чытаем прыклады і шляхі ў нашай ПТА. Першым каналам павінен заста-

вацца дзяржаўны бюджэт, сродкі яко-га выдаткоўваюцца на агульнаадука-цыйную падрыхтоўку і на сацыяльную абарону дзяцей-навукаўцаў.

Да фінансавання прафесійнай падрыхтоўкі павінны падключыцца прадпрыемствы, для якіх рыхтуюць рабочыя кадры. Зародкам такіх ад-носін можна лічыць сумесняе дагаво-ры вытворчасці з ПТВ, дзе закладзе-ны палажэнні аб падтрымцы наву-чальнай установы. Канешне, гэтыя дамоўленасці не маюць пад сабой прававой базы, таму не могуць абавя-заць прадпрыемства дапамагаць ус-тановам фінансавана. Але набыццё аб-сталявання для яе, бягуць рамонт і ўсё астатняе мерапрыемстваў сталі ўжо рэальнасцю.

Дазволю сабе адлічыць ад ас-ноўнай тэмы і прыгадаць паводку Са-вета дырэктараў у Гомель. На яго па-сяджэнні разглядалася пытанне аб су-меснай дзейнасці "Гомсельмаша", ПТВ № 144 і ВПВ машынабудавання па развіцці і матэрыяльна-тэхнічнай базы. Іх супрацоўніцтва замацавана "Палажэннем аб базавым прадпры-емстве прафесійна-тэхнічнага вучылішча".

У далейшасці з гэтым дакумен-там прадпрыемства бязвыплатна пе-радае прафтэхустановам, якія ажыц-цяўляюць для яго падрыхтоўку рабо-чых кадраў, абсталяванне, інструмент і матэрыялы для вучэбных мэт, ажыц-цяўляе рамонт металарэзнага абста-лявання і тэхнікі, выдае сродкі на будаўніцтва, рамонт і набыццё абста-лявання ПТНУ.

Так, зыходзячы з патрэб Гомель-скага ПТВ № 144 ў рамоне, аб-наўлены тэхналагічны і металарэ-знага абсталявання вучэбна-вытвор-чы майстэрні, лагаворы з прад-прыемствам прадугледжана замаца-ваць за асобнымі ўчасткамі нават структурных падраздзяленняў "Гом-сельмаша".

Заслужанае ўвагі і рашэнне ка-легіі Упраўлення адукацыі Гомель-скага аблвыканкама аб правядзенні абласнога конкурсу на лепшую ра-боту ўстаноў прафтэхуадукацыі па ўмацаванні і развіцці матэрыяльна-тэхнічнай базы ў 2002 годзе. Пала-жэння ў гэтым тое, што адной з умоў для задуманага мерапрыемства з'яўляецца прыцягненне пазабю-джэтных крыніц фінансавання.

У працяг нашай размовы пра шматканальнае фінансаванне хачу на-заваш яшчэ адзін кірунак — гэта ака-занне платных адукацыйных паслуг

населенцтва. Кожная навукальная ўстанова павінна пашыраць сваю аду-кацыйную дзейнасць з улікам патра-баванняў рынку працы.

Платнымі могуць быць групы па прафесіях, якія карыстаюцца павыша-ным попытам у моладзі, на другім уз-роўні адукацыі альбо па тых пра-фесіях, якія не вытворчасць патрабуе, а канкрэтны заказчык. Тут можа быць шмат варыянтаў, у залежнасці ад ма-гчымасцей навукальнай установы і ад кемлівасці яе кіраўніка. На жаль, у не-каторых установах пазабюджэтна дзейнасць вымяраецца толькі выпус-кам карыснай прадукцыі. Бывае, што ў пагоні за рублём забываюцца пра само вытворчае навучанне.

Гэта, праўда, ужо перагіб. Але ва ўдмурцкай кіраўніцтва выбар прадукцыі можа стаць надзейнай крыніцай фінансавання, тым больш калі ўстано-ве дадзены льготы і прамісловы заказ.

Ужо сёння ў ПТА дзейнічаюць льготы на прыбытак ад рэалізаванай прадукцыі, вырашана пытанне і аб лізэнзаванні 12 відаў работ.

Трэба падумаць і пра магчымасць стварэння паліграфічных саветаў, якія б маглі таксама дапамагаць ўста-новам прафесійна-тэхнічнай адукацыі. У яго могуць уваходзіць прадстаўнікі прадпрыемстваў, фірм, арганізацый і нават прыватныя асобы, якія неабя-заваныя лёс нашай адукацыі і якія могуць фінансваць падрыхтоўку.

Валерый Міхайлавіч, якія на-дзеі вы ўскладаеце на прыняцце Закона аб прафесійна-тэхнічнай адукацыі? Ці спраўдзіцца спадзя-ванні не работнікаў?

— Адзін той факт, што ён ужо рас-працаваны і, спадзяемся, будзе пры-няты, — гэта ўжо падзея. Закон аб прафесійна-тэхнічнай адукацыі ўза-коніць саму сістэму, узаконіць і тыя шматлікія палажэнні, без якіх наву-чальныя ўстановы не могуць сёння мэтазнаківацца працаваць. Так, у прыватнасці, будучы ў прававым па-радку акрэслены кірункі пазабюджэт-най дзейнасці, нарэшце, будуць вы-значаны гарантыі і льготы тым прад-прыемствам-заказчыкам, якія дапа-магаюць навукальным установам. І шэраг іншых палажэнняў.

А зрабіць сістэму прафесійна-тэхнічнай адукацыі больш значнай, важкай, трывалай, патрэбнай і, на-рэшце, дэявольнай — гэта ўжо зада-ча яе работнікаў.

Ала КЛЮЧКО.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛТА.

Наважаныя чытачы!

"Праяма лінія" са Старшынёй Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прэгра-грам КАТЛІЯРОВЫМ і яго намеснікам Уладзімірам ЗДАНОВІЧАМ — кіраўніком рабочай групы па распрацоўцы Закона аб адукацыі абдуццяца 26 прасілі.

Свае пытанні вы можаце задаць з 11 да 13 гадзін па тэлефоне 236-42-16, 236-91-42.

Папярэдне яны будуць прымацца па тэлефоне 236-40-63, альбо па факсе 236-53-22. Таксама вы можаце даслаць свае пытанні па пошце на адрас рэдакцыі: 220034, Мінск, вул. Захаравы, 42.

Аб заканчэнні 2001/2002 навукальнага года і правядзенні пісьмовых экзаменаў у агульнаадукацыйных школах Рэспублікі Беларусь

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Бе-ларусь паведамляе, што 2001/2002 на-вукальны год у падрыхтоўчых, I–IV клас-сах, вучэбныя заняткі ў V–XI(XII) класах агульнаадукацыйных школ усіх тыпаў за-канчваюцца 25 мая. У школах з эстэтыч-ным ухілам заняткі ў IX і XI(XII) класах за-канчваюцца 20 мая.

Навукальны год у V–VIII і X класах за-канчваюцца пасля правядзення пра-цэдуры і вытворчай практыкі (акрамя устаноў, рашэнняў у зоне радыяцый-нага забруджвання) і вучэбна-паліва-х збораў (X клас).

У 2001/2002 навукальным годзе вы-пускнікі IX класаў агульнаадукацыйных школ усіх тыпаў здаюць 4 абавязковыя экзамены:

беларуская мова (пісьмовая); руская мова (пісьмовая); матэматыка (пісьмовая); гісторыя Беларусі (вусна).

Выпускнікі XI(XII) класаў агульнааду-кацыйных школ усіх тыпаў здаюць 4 эк-замены, з якіх два з'яўляюцца абавязко-вымі і два — па выбару вучня.

Абавязковыя экзамены: матэматыка (пісьмовая); беларуская мова або руская мова па выбару вучня (пісьмовая).

Выпускныя экзамены ў IX класах агульнаадукацыйных школ усіх тыпаў праводзяцца з 3 па 14 чэрвеня і ў XI(XII) класах з 4 па 19 чэрвеня. Расклад эк-заменаў вызначаецца школай з улікам аднаўчання на рэспубліцкіх тэрмінах правя-дзення пісьмовых экзаменаў.

Пісьмовыя экзамены за курс базавай, сярэдняй школы ў 2001/2002 навукаль-ным годзе праводзяцца ў наступныя тэрміны:

IX КЛАС

3 чэрвеня беларуская мова ў агуль-наадукацыйных, тэхналагічных, профільных класах і класах з паглыбле-ным вывучэннем беларускай мовы школ з беларускай і рускай мовамі навучання (пераказ).

3 чэрвеня руская мова ў агульнааду-кацыйных класах школ з беларускай і рус-кай мовамі навучання (пераказ).

6 чэрвеня беларуская мова ў агуль-наадукацыйных класах школ з беларус-кай і рускай мовамі навучання (пераказ).

6 чэрвеня руская мова ў агульнааду-кацыйных, тэхналагічных, профільных класах і класах з паглыбленым вывучэ-нем рускай мовы школ з беларускай і рус-кай мовамі навучання (пераказ).

10 чэрвеня матэматыка ў агульнаа-дукацыйных класах і класах, у якіх выка-рыстоўваліся эксперыментальныя вучэб-ныя дапаможнікі, а таксама ў профільных класах, дзе матэматыка вывучалася на павышаным узроўні.

14 чэрвеня матэматыка ў агульнааду-кацыйных класах і класах тэхналагічна-га профілю, а таксама ў класах з паглыб-леным вывучэннем матэматыкі.

XI (XII) КЛАС

4 чэрвеня матэматыка ў агульнааду-кацыйных класах і класах, у якіх выка-рыстоўваліся эксперыментальныя вучэбныя дапаможнікі, а таксама ў профільных класах, дзе матэматыка вывучалася на павышаным узроўні.

7 чэрвеня матэматыка ў агульнааду-кацыйных класах, гуманітарных класах і класах тэхналагічнага профілю, а таксама ў класах з паглыбленым вывучэннем матэ-матыкі.

11 чэрвеня беларуская мова ў агуль-наадукацыйных, тэхналагічных, профільных класах школ з беларускай і рускай мовамі навучання (дыктоўка).

11 чэрвеня беларуская мова ў клас-сах з паглыбленым вывучэннем беларус-кай мовы (водгук).

11 чэрвеня руская мова ў агульнааду-кацыйных, тэхналагічных, профільных класах школ з беларускай і рускай мо-вамі навучання (дыктоўка).

15 чэрвеня беларуская мова ў агуль-наадукацыйных, тэхналагічных, профільных класах школ з беларускай і рускай мовамі навучання (дыктоўка).

15 чэрвеня руская мова ў агульнааду-кацыйных, тэхналагічных, профільных класах школ з беларускай і рускай мо-вамі навучання (дыктоўка).

15 чэрвеня руская мова ў класах з паглыбленым вывучэннем рускай мовы (водгук).

19 чэрвеня фізика ва ўсіх тыпах школ.

Уважлівае напаміненне:

— у школах з эстэтычным і іншымі ўхіламі, паглыбленым вывучэннем прад-метаў і профільных класах вучні XI(XII) класаў здаюць адзін экзамен па выбары і тры абавязковыя экзамены (два, вызна-чаныя Міністэрствам адукацыі, і адзін — з ліку прафілюючых прадметаў). Калі прафілюючы прадмет уваходзіць у лік абавязковых прадметаў для здачы эк-заменаў, то вучні здаюць два абавязковыя экзамены і два па выбару. Напрыклад, матэматыка для класаў фізика-матэма-

тычнага профілю ўваходзіць у лік абавяз-ковых, таму вучань вызначае па выбары два прадметы;

— у школах з эстэтычным ухілам эк-замены па прафілюючых прадметах у XI і XII(XII) класах праводзяцца ў перыяд з 21 па 30 мая;

— у школах з паглыбленым вывучэ-нем замежнай мовы вусны экзамен па прафілюючым замежнай мове ў XI класе праводзіцца ў перыяд з 28 мая па 12 чэрвеня.

Сярод экзаменаў па выбары могуць быць беларуская мова (дыктоўка) для тых вучняў, якія ў якасці абавязковага эк-замену выбралі рускую мову, руская мо-ва (дыктоўка) для тых вучняў, хто ў якасці абавязковага эк-замену выбару беларус-кую мову, мова нацыянальнай меншасці (пісьмовая), беларуская літаратура (вус-на), руская літаратура (вусна), замежная мова (вусна), другая замежная мова (вусна), гісторыя (вусна) або абарона рэ-ферата, чалавек і грамадства (вусна), географія (вусна), біялогія (вусна), хімія (вусна), фізика (вусна) або пісьмовая, ас-траномія (вусна), інфарматыка (вусна), суветная мастацкая культура (вусна) або абарона рэферата, працоўнае або пра-фесійнае навучанне.

Вучні XI(XII) класаў агульнаадукацый-ных школ, а таксама выпускнікі спецы-яльных агульнаадукацыйных школ-інтэр-натаў, школ, спецыяльных класаў і класаў інтэграванага навучання, якія прайшлі курс прафесійнага навучання, могуць па сваім жаданні здаваць кваліфікацыйныя экзамены. Яны праводзяцца ў тэрміны, якія ўстанаўліваюцца адміністрацыяй школы (вучэбна-вытворчага камбіната, прафесійна-тэхнічнай навукальнай уста-новы і інш.), але не пазней чым за два тыдні да пачатку экзаменаў па агульна-адукацыйных прадметах.

Здача кваліфікацыйнага экзамену ў школе (вучэбна-вытворчым камбінате, прафесійна-тэхнічнай навукальнай уста-нове і інш.) залічваецца як здача аднаго з экзаменаў па выбару незалежна ад та-го, прысвойваецца адпаведная кваліфікацыя і атрымлівае вучань кваліфікацыйнае пасведчэнне ці не.

Вучні, якія не здалі кваліфікацыйны экзамен ва ўстаноўленыя тэрміны, паўторна здаюць яго з 20 па 24 мая. Калі вучань не здаў кваліфікацыйны эк-замен і паўторна, то ён здае ў школе ўсе эк-замены.

Пісьмовыя экзамены праводзяцца з

выкарыстаннем радыё і тэлебачання або тэкстаў, падрыхтаваных Міністэрствам адукацыі. У асобных выпадках, калі выпу-скныя экзамены праводзяцца ў іншых тэрмінах (задарэчэнне, санаторна-кур-ортнае лячэнне, хвароба, пераезд на новае месца жыхарства, прызыў у армію і інш.), тэксты рыхтуюцца ўпраўленнямі адукацыі аблвыканкамаў, Камітэтамі па адукацыі і справах моладзі Мінскага гар-выканкама.

Пісьмовыя экзамены па беларускай і рускай мовах за курс сярэдняй школы з паглыбленым вывучэннем беларускай або рускай мовы праводзяцца ў форме водгук-на на мастацкі твор. На напісанне работы ад-водзіцца чатыры астрамінутны гадзіны. Работа ацэньваецца дзюма адзнакамі: у лічбіку — за змест і моўнае афармленне, у лозунку — за пільнасцю. Першая адзнака выступаеца па беларускай або рускай літаратуры, другая — па беларускай або рускай мовах. Гэтыя адзнакі неабходна ўлічваць пры выстаўленні вынікавых адзнак па беларускай або рускай мовах і літарату-ры.

Выпускнікі спецыяльных агульнааду-кацыйных школ-інтэрнатаў, школ, спе-цыяльных класаў і класаў інтэграванага навування для дзяцей са слабымі слыхам, глухих дзяцей, а таксама дзяцей з цяжкімі парушэннямі мовы здаюць:

— за курс базавай школы — 2 абавяз-ковыя экзамены;

3 чэрвеня беларуская або руская мо-ва (пісьмовая);

6 чэрвеня матэматыка (пісьмовая);

— за курс сярэдняй школы — 3 эк-замены, з якіх два з'яўляюцца абавязко-вымі і адзін — па выбару вучня. Абавяз-ковымі з'яўляюцца экзамены па наступ-ных прадметах:

3 чэрвеня матэматыка (пісьмовая);

6 чэрвеня беларуская або руская мо-ва (пісьмовая).

Тэксты экзаменацыйных работ для гэтых навукальных устаноў па матэма-тыцы, беларускай і рускай мовах (пераказ або дыктант) для правядзення пісьмовых экзаменаў за курс базавай і сярэдняй школы дасылваюцца Міністэрствам аду-кацыі ва ўпраўленні адукацыі аблвыкан-камаў, Камітэтамі па адукацыі і справах мо-ладзі Мінскага гарвыканкама.

Сярод экзаменаў па выбары могуць быць прадметы, якія прадугледжаны для здачы экзаменаў па выбары ў сярэдняй агульнаадукацыйных школах. Пры здачы эк-замену па інфарматыцы выпускнікі,

якія маюць парушэнні слыху, выкарыс-тоўваюцца білеты, распрацаваныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Бе-ларусь для гэтай катэгорыі дзяцей. Эк-замены па гісторыі, біялогіі, географіі, бе-ларускай літаратуры, рускай літаратуры, суветнай мастацкай культуры могуць праводзіцца як у форме вуснага адказу, так і ў форме абароны рэферата.

Выпускнікі спецыяльных агульнааду-кацыйных школ-інтэрнатаў, школ, спе-цыяльных класаў і класаў інтэграва-нага навування для дзяцей з затрымкай псіхічнага развіцця здаюць пісьмовыя эк-замены па матэматыцы, беларускай і рус-кай мовах за курс базавай школы па тэкстах, якія прапануюцца для класаў тэхналагічнага профілю. Экзамен па гісторыі Беларусі за курс базавай школы здаецца ў парадку, вызначаным Міністэрствам адукацыі для агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь.

Выпускнікі спецыяльных агульнааду-кацыйных школ-інтэрнатаў, школ, спе-цыяльных класаў і класаў інтэграванага навування для дзяцей з парушэннямі зроку, вынікамі поліаміеліту і цэребраль-нага паралічу здаюць выпускныя эк-замены за курс базавай і сярэдняй школы ў парадку, вызначаным Міністэрствам аду-кацыі для агульнаадукацыйных школ Рэ-спублікі Беларусь.

Асненія пісьмовыя экзамены для вуч-няў IX класаў усіх тыпаў школ праводзя-ца:

19 жніўня — па беларускай мове;

21 жніўня — па рускай мове;

24 жніўня — па матэматыцы.

Асненія пісьмовыя экзамены для вуч-няў XI (XII) класаў усіх тыпаў школ праводзяцца:

19 жніўня — па матэматыцы;

22 жніўня — па беларускай або рус-кай мове;

24 жніўня — па фізіцы.

Экзамен па беларускай мове за курс базавай школы з беларускай і рускай мовамі навучання будзе праводзіцца па "Зборніку экзаменацыйных матэрыялаў па беларускай мове за курс базавай школы (пераказы)", Мінск, выдавецтва "Аверсэв", 2002 года выдання.

Для напісання экзаменацыйных ра-бот па беларускай мове за курс сярэ-дняй школы (дыктант, водгук) будуць выкарыстоўвацца зборнікі 1999 і на-ступных гадоў перавыдання выда-вецтва "Жаскон".

Экзамены па рускай мове як за курс

базавай школы, так і за курс сярэдняй школы будуць праводзіцца па зборніках, выдадзеных у 2001 годзе выдавецтвам "Лексіс".

"Зборнік экзаменацыйных матэрыя-лов па рускаму мову за курс базавой школы".

"Зборнік экзаменацыйных матэрыя-лов па рускаму мову за курс сярэдняй школы".

Экзамен па матэматыцы за курс ба-завай школы з беларускай і рускай мо-вамі навучання праводзіцца па "Зборніку экзаменацыйных матэрыялаў па матэматыцы за курс базавай школы", якія выдадзены ў 2000, 2001 гадах выда-вецтвам "Народная асвета", за курс сярэ-дняй школы — па "Зборніку экзамена-цыйных матэрыялаў па матэматыцы за курс сярэдняй школы", выдадзеным вы-давецтвам "Жаскон" у 2002 годзе.

Пісьмовы экзамен па фізіцы за курс сярэдняй школы праводзіцца па "Зборніку экзаменацыйных матэрыялаў па фізіцы за курс сярэдняй школы", вы-дадзеным у 1994, 1999 гадах выда-вецтвам "Жаскон".

Навукальны год у IX і XI(XII) класах за-канчваюцца пасля правядзення выпуск-ных экзаменаў.

Работу па заканчэнні навукальнага года трэба праводзіць у адпаведнасці з "Правіламі атэстацыі, пераводу, ар-ганізацыі экзаменаў і выпуску вучняў агульнаа

Дзяржаўнае пытанне

Патрэбны алгарытм прагназіравання падрыхтоўкі спецыялістаў

Рынак працы патрабуе прагнозу - бясспрэчны факт. Што сёння ў краіне адбываецца на ім? Ці забяспечваецца баланс паміж попытам і прапановай? Як павялічыць дыспрапорцыю паміж колькасцю вакантных месцаў на прадыёмствах, у арганізацыях і ўстановах і колькасцю выпускнікоў навуковых устаноў? "Настаўніцкая газета" бярэ на кантроль гэтую праблему. На яе старонках будзе выступаць спецыялісты, прадстаўнікі тых структур, якія ёй займаюцца на ўзроўні міністэрстваў і ведамстваў, галін, рэгіёнаў, прадпрыемстваў і г.д.

Сёння над гэтай праблемай разважае сацыёлаг - старшы навуковы супрацоўнік Цэнтра сацыяльна-палітычных даследаванняў Інстытута сацыяльна-палітычных даследаванняў Акадэміі Нацыянальнага інстытута В.І.ТРАФІМЕЦ.

— Адным з напрамкаў дзяржаўнай палітыкі занятасці ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляецца забяспечэнне прафесійнай падрыхтоўкі кадры з улікам попыту на рабочую сілу на рынку працы з пункту гледжання не прафесійна-кваліфікацыйнага складу і ўзроўню адукацыі. На сучасным этапе фарміравання рынковых адносін, і ў прыватнасці, рынку працы, узмаўляе неадпаведнасць аб'ёму і якасці прафесійна-кваліфікацыйнай структуры падрыхтаваных кадраў з патрэбамі эканомікі ў іх глыбокі эканамічны крызіс і скарачэнне аб'ёму вытворчасці прывялі, з аднаго боку, да вывазення значнай колькасці рабочых і спецыялістаў. А з другога — у сувязі са структурнымі зменамі ў эканоміцы ўзрастае попыт на такіх рабoтніках, якія валодаюць глы-

навуковых устаноў краіны. Аднак адсутнасць добра наладжанай сістэмы вызначэння патрэб у падрыхтоўцы кадры прыводзіць да дублявання падрыхтоўкі па шырокай спецыяльнасцях. Прыкладу вось такі прыклад: у 1990 годзе па эканамічных спецыяльнасцях ішла падрыхтоўка толькі ў пяці ВНУ краіны, якія задаваліся попыт народнай гаспадаркі ў спецыялістах. У 1995 годзе па гэтых спецыяльнасцях рыхтавалі ўжо ў шаснаццаці дзяржаўных ВНУ і ў вясенняга года неадпаведнасць навуковых устаноў.

Спецыялісты ў галіне прафесійнай адукацыі адзначаюць, што праблема сёння заключаецца не столькі ў тым, што студэнты і навучнікі ў прафесійных навуковых устаноў рыхтуюцца залішне, колькі ў няправільнай прафарментацыі моладзі, у неаператыўнай рэакцыі прафесійнай школы на патрэбы грамадства, які хутка мяняюцца. Забеспячэнне адпаведнасці паміж попытам і прапановай на рынку працы патрабуе абгрунтаваных прагнозаў змены кан'юнктуры, прагназавання патрэб у спецыялістах і рабочых, а таксама іх асаблівасцей і пераарыентацыі прафесійных навуковых устаноў.

Але як гэта рабіць? Праведзены парэўнальны аналіз ачыненнай практыкі і аб'яву-

ласці. Калі, напрыклад, на прадпрыемствах Брэсцкай вобласці — лішак швачак, дык у Магілёўскай іх не хапае. Гэтая інфармацыя дала магчымасць зрабіць выснову пра неабходнасць вывучэння патрэб у кадрах на ўзроўні рэгіёна, што прадугледжвае распрацаванне Методычнай. Перадзены аналіз даных экспертнага апавядання павярдзю прамернасці абранага спосабу атрымання неабходнай інфармацыі прагназнага характару, якая не можа быць атрымана ў арганізацыянальнай статыстыцы. Трэба "ісці ад прадпрыемства".

Канчатковае рашэнне на- кант кантынентаў прыёму ў прафесійнай навукавай устаноў розных відаў на аснове прагназіравання дадатковай патрэбы ў кадрах павінны быць членамі створанага на рашэнні Савета Міністраў экспертнага савета з ліку прадстаўнікоў Міністэрства працы, Міністэрства адукацыі, галіновых міністэрстваў, канцэрнаў, камітэтаў, прафесійных навукавых устаноў і іншых зацікаўленых бакоў.

Заўважу, што сёння гаворка ідзе аб патрэбе ў кадрах як грамадска неабходнай. Але паліцыі пры прагназіраванні кантынентаў прыёму ў навукавыя ўстановы неабходна ўлічваць не толькі патрэбы эканомікі, але і патрэбы асобы, дык у далейшым мы тэзадна прывядзем спецыяльна даследаванне матэматычнай сферы прафесійна-га і тэрытарыяльнага самавызначэння моладзі.

Падрыхтавала Святлана БЕНЬ.

Р.С. Па гэтай праблеме мы прапануем вам увазе інтэрв'ю з намеснікам Міністра эканомікі А.М.ТУР у наступнай старонцы "Якасць адукацыі".

Рэзананс

Колькасць гадзін -

не вызначальны паказчык ведаў

Наўрад ці будзе хто сёння аспрэчваць той факт, што веды ў галіне інфарматыкі з'яўляюцца адным з асноўных кампанентаў сучаснага чалавека. Камп'ютарная тэхніка імкліва ўварвалася ў нашэ жыццё і заняла ў ім важнае месца. Не засталася ўбачу ад падзей і школа. Дарэчы, у XX стагоддзі нарадзіліся толькі адны новы агульнаадукацыйны прадмет — курс інфарматыкі і вылічальнай тэхнікі. А чаго толькі не прапанаваліся. Многія з прапанаваных уводзіліся ў вучэбны план школы, але хутка выключаліся. Умовы хімічнай многараднасці і перагрузкі вучняў заўсёды былі жорсткімі. Але інфарматызацыя засталася. Праўда, заняты па гэтым прадмеце — дзве гадзіны на тыдзень. Нельга чакаць, асабліва ў умовах павышэння вучэбнага тыдня, што гэтая колькасць павялічыцца. Не будзем забываць і пра тое, што павелічэнне колькасці гадзін на вывучэнне таго ці іншага прадмета не заўсёды прыводзіць да павышэння якасці ведаў вучня.

Да таго ж, як справядліва зазначае Э.М.Краўчэня, аўтар артыкула "Настаўніцкая газета" 23 каставіка 2002 года, павелічэнне колькасці гадзін па адным прадмеце прыводзіць да змяншэння колькасці гадзін па другім. Разам з тым рэфарма сярэдняй адукацыі наставіла перад школай задачу падрыхтоўкі вучняў да пазнавальнага жыцця і працы ва ўмовах тэхнічнага і інфармацыйнага развіцця грамадства. Даволі значны крок у гэтым кірунку ўжо зроблены. Так, вывучэнне інфарматыкі ў 12-гадовай школе пачнецца з больш ранняга ўзросту (6 клас). Гэта дазволіць, як паказалі вынікі эксперыментаў па апрабаванні аб'ёмунага зместу, у прыватнасці, інфарматыкі, які прыводзіць да эксперыментальных школах рэспублікі, больш актыўна развіваць пазнавальныя здольнасці вучняў, выкарыстоўваючы камп'ютар у якасці інструмента вырашэння вучэбных задач, фарміруючы асновы навуковага светлагляду за кошт больш рання-

Валерыя ПАНЯК, загадчык аддзела па праблемах кіравання рэфармай агульнаадукацыйнай сярэдняй школы Нацыянальнага інстытута адукацыі.

Даследуе сацыёлаг

Траекторыя прафесійнага росту

Запатрабаванасць выпускнікі на рынку працы як крытэрыі якасці ўніверсітэцкай адукацыі

Выбар вышэйшай навукавай установы свайі будучыні нечым нагадвае выбар, перад якім аказваюцца бацькі, выходзячы саіх дзяцей. З аднаго боку, яны імкнучыся захаваць традыцыі сям'і і ў іх рамках - "вобраз" свайго дзіцяці. З другога - хочучы бачыць яго ў будучым сучасным чалавекам, актыўным і ініцыятыўным, запатрабаваным не толькі ў сваім бліжэйшым сямейным асяроддзі. Аснова жыццёвага поспеху - уменне быць патрэбным.

Самае складанае - утрымаць стабільнасць

У сферы адукацыі традыцыйна пераважае погляд, што каледжы і ўніверсітэты з'яўляюцца захавальнікамі, транслятарамі і генератарамі ведаў. Што, за выключэннем некаторых прафесій, найбольш цесна звязаных з практыкай (напрыклад, медыцына, правазнаўства), вышэйшая адукацыя ў пэўнай ступені страціла самаацэнку, калі стане ўсяго толькі фабрыкай па вытворчасці новых ведаў у свеце бізнесу, прагматыкі і ўтылітарызму, зрабіць сваёй мэтай падрыхтоўку канкурэнтна-дольных кадраў.

Самае складанае — утрымаць стабільнасць у крытэрыях якасці (у тым ліку адукацыі) і патрабаваннях экспертных груп.

Есць, бадай, адзін нязменны крытэрыі якасці — гэта пастаяннае ўдасканаленне, рух наперад, абнаўленне. Разам з тым у рамках сацыяльнай сістэмы існуючыя групы экспертаў дастаткова высокага статусу, якія аддаюць перавагу "традыцыйнаму" разуменню якасці. Паніжэнні якасці і традыцыйна адносіцца да аднаго сэнсавага рада.

У сучаснай сістэме арганізацыі адукацыі поўнаасуджанае суб'ектыўны крытэрыі. Выкладчыцкі плаціць за колькасць адукацыйных "дзёнаў". У механізме ацэнкі эфектыўнасці работы сацыяльных інстытутаў не хапае суб'ектыўнасці. Праблема якасці заўсёды звязана з дыферэнцыяцыяй вынікаў і адборам лепшых узорцаў.

Апошнія маркетынгавыя даследаванні маюць адпаведныя метады вызначэння якасці тавару і паслуг у залежнасці ад патрабаванняў спажыўцоў рознага ўзросту. Разам з тым гэта не выключае такога складніку якасці, як адпаведнасць узоркам.

Рэальнае якасць адукацыі катэгорыі вызначаецца не толькі суб'ектыўнасцю спажыўцы, але і яшчэ адной непастаяннай велічыняй — цаной. Цана — колькаснае выражэнне якасці. Значыцца, якасць адукацыі можна лічыць высокай, калі пры адпаведнасці ўзросту яна набываецца пры невысокіх фінансавых затратах на яе.

Акрамя таго, спажыўцы адукацыі рознага ўзросту падцежаздольнасці (студэнт, работадавец, бацька студэнта, грамадства ў цэлым) могуць мець розныя патрабаванні да якасці адукацыі, бо яны маюць розныя магчымасці выбару. Якасць вышэйшай адукацыі вызначаецца не ўзроўнем у іншых сферах (напрыклад, у сярэдняй школе). І нарэшце, на якасць адукацыі аказвае ўплыў вялікая колькасць фактараў сацыякультурнага па-

спецыялістаў дазваляў выдзяліць тры групы меркаванняў рэспандэнтаў наконт якасці адукацыі ў БДУ і спосабах яе ўдасканалення. Гэта пазіцыі работадавцаў, а таксама выпускнікоў, якія працуюць (або вучацца):

- 1) у дзяржаўных структурах;
- 2) у БДУ (магістранты, аспіранты або выкладчыкі);
- 3) у недзяржаўных структурах.

Самае вялікая частка ўдзельнікаў апытання — маладыя спецыялісты, якія атрымалі працу ў дзяржаўных арганізацыях па размеркаванні (11 чалавек з 23). Лічыцца, што галоўны крытэрыі якасці адукацыі — гэта "колькасць месцаў, якія прапануюцца пасля заканчэння навукавай установы". Для тых, хто працуе па размеркаванні, "здамацаванне" пытанне аб паспяховасці працаўладкавання, часткова - якасці працы, проста неабходна неадзе працаваць, і ўсё. Абавязковае размеркаванне, а таксама правы маладога спецыяліста (напрыклад, права не быць звольненым на працягу трох гадоў) нейтралізуюць канкурэнтны на рынку працы.

1. Экалаг А.Г. - выпускнік географічнага факультэта, малады спецыяліст, працуе ў БДП. "Мне было прапанавана некалькі месцаў працы ў час вучобы. Разлічваў на лепшае (Міністэрства прыродных рэсурсаў), але яго не атрымаў. Прыняты на працу на аснове вынікаў асабістай гутаркі з кіраўніком (па размеркаванні)". "Выканавоў работу па складаным падручніку па экалогіі для БДП. Характар працы — пошукавы, даследчы, інавацыйны, творчы. Што ў якасці крытэрыяў прадукцыйнасці работы патрабуе на чалавек? Кожны дзень на працы ў пэўны час". Сваю гэтую да добрасумленнага выканання прафесійнай задачы ацэньвае як стопрацэнтную.

2. Журналіст Р.К. - выпускнік факультэта журналістыкі, газета "Пераходны ўзрост", Дом друку. "Адбор спецыялістаў праводзіцца па прынятым перавагі інтэрв'ю чалавека і газет. Патрабаванні ніякіх не было — ішла па размеркаванні. З адборам як такім малады спецыяліст не сутыкаўся — усё вырашае размеркаванне". Якому дыпламу давяраюць? Хутчэй, БДУ. Кіраўніцтва гавора прамаць такіх выпускнікоў. Лічыцца, што вышэйшая адукацыя ў цэлым апераджае развіццё сферы інтэлектуальнай працы і вытворчасці. Трэць лічыцца, што наадварот, вышэйшая адукацыя ў цэлым апераджае тэмпы развіцця інтэлектуальнай працы і вытворчасці. Астатнія не ведаюць або лічаць, што гэтыя сферы не пераскакуюць.

Аднак і ў сітуацыі "гарантаванай працы" палова апытаных маладых спецыялістаў лічыцца (5 з 11, што працуюць у дзяржаўных структурах), што вышэйшая адукацыя адстае ад тэмпаў развіцця сферы інтэлектуальнай працы і вытворчасці. Трэць лічыцца, што наадварот, вышэйшая адукацыя ў цэлым апераджае тэмпы развіцця інтэлектуальнай працы і вытворчасці. Астатнія не ведаюць або лічаць, што гэтыя сферы не пераскакуюць.

Недахоп адукацыі, на думку рэспандэнтаў, заключаецца ў тым, што станаўленне высокакваліфікаванага спецыяліста зацягваецца на многія гады, у выніку чаго патрабавання дадатковых сродкаў і час.

Гэта адбываецца перш за ўсё па наступных прычынах (па ступені значнасці):

1. Атрыманыя веды хутка страчваюцца сваю актуальнасцю і навізну ў выніку частай змены патрабаванняў і прыярытэтаў.
2. Не хапае неабходных тэхнічных або тэхналагічных навізак (перш за ўсё ў гуманітарных).
3. Патрэбна ўменне не столькі выконваць, колькі ствараць новыя практыкі. Важнейшым паказчыкам

якасці адукацыі, атрыманай ва ўніверсітэце, з'яўляецца прафесійная самарэалізацыя маладога спецыяліста, у аснове якой ляжыць працэс самаактуалізацыі асобы.

Спынімся на аналізе матэрыялу прафесійнага росту.

Дзяржаўны сектар працаўладкавання традыцыйна характарызуецца тым, што кар'ера і, значыцца, аплата працы залежаць ад стажу працы, а не ад канкрэтных дасягненняў. У гэтым сэнсе паняцце кар'еры як стымулюючага фактара не існуе. Кар'ера як траекторыя прафесійнага росту маладога спецыяліста становіцца асабістай справай яго самога, у якой практычна ніхто не зацікаўлены.

Экалаг А.Г. - выпускнік географічнага факультэта БДП. "У арганізацыі ніяк не стымулюецца прафесійнае ўдасканаленне маладых спецыялістаў. Зарабак (0,5 стаўкі) — 37 тыс. плюс прэмія. Работадавец Д.К. (начальнік аддзела): "Асноўная якасць, якая патрабуецца для працы, — жаданне вучыцца, здольнасць асвойці новыя сферы. Усёды задаюць адно пытанне: што ты можаш як экалаг зрабіць для арганізацыі, каб дапамагчы зрабіць грошы? Веды — гэта толькі пачатковае. Як знайсці карыснае прымяненне чыста тэарэтычным ведам — няпростае задачай".

А.Г.: "Дэлавава якасці, якія патрабуюцца, — самастойнае, арыгінальнае мысленне і шырокія практычныя навыкі ў прафесійнай сферы". Такім чынам, прафесійны рост маладога спецыяліста ў дзяржаўных структурах стымулюецца за кошт патрабавання асвойці новае, вучыцца, але не ўплывае ні на зарабак, ні на магчымасці кар'ернага росту. Прафесійнае каштоўнасці таксама аказваюцца нерэалізаванымі.

Сацыёлаг А.К. - выпускнік факультэта філасофіі і сацыяльных навук, Гарадскі цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва: "Прафесійнае ўдасканаленне стымулюецца за кошт барацьбы з канкурэнтамі і магчымасці заняць добрую пасаду".

Журналіст Р.К. - выпускнік факультэта журналістыкі, газета "Пераходны ўзрост", Дом друку: "Прафесійнае ўдасканаленне стымулюецца за кошт працавітасці, добрых умоў дзейнасці, барацьбы з канкурэнтамі, патрабаваннямі высокакваліфікаваных калег, дадатковага фінансавання ў выглядзе прэмій, надбавак".

Інжынер П.С. - географ, Інстытут геалогіі АН Рэспублікі Беларусь: "Прафесійнае ўдасканаленне сты-

мулюецца за кошт арганізацыі навування, патрабаванняў высокакваліфікаваных калег, дадатковага фінансавання". Праца ў дзяржаўным сектары прад'яўляе розныя стымулы да прафесійнага ўдасканалення маладых спецыялістаў — ад адсутнасці такіх да перанавучання, высокіх патрабаванняў прафесійнага ўзроўню, надбавак і прэмій. Аднак ніводзін з рэспандэнтаў не адзначаў, што ён (яна) лічыць рэалізацыю асабістага прафесійнага прадмета мэта свайі дзейнасці і што гэта дапаможа кар'ернаму росту.

Сучасныя маладыя чалавек жыць ва ўмовах няпэўнасці, якія патрабуюць ад яго здольнасці вызначана, знаходзіцца і ствараць сваё месца, сваю асабістасць, свае прастору і час. Ці рыхтуе да гэтага ўніверсітэт?

Сярод разнастайных праблем, якія ўзнікаюць у маладых спецыялістаў у першыя гады працы, можна вылучыць тры групы:

- псіхалагічныя, звязаныя з працэсам прафесійнай адаптацыі (фрустрацыі);
- прафесійна-арганізацыйныя;
- прафесійна-праекцыйныя.

Праблема маладога спецыяліста, які працуе ў дзяржаўных структурах, ранжыравалася ў залежнасці ад частаты іх узнікнення. Іх суккупнасць дэталёва дастаткова поўна ўявіць сабе сітуацыю прафесійнага самавызначэння маладога спецыяліста.

Выказванні рэспандэнтаў перш за ўсё характарызуюць іх як патрабавальных да сябе людзей, якія маюць высокія прафесійныя дамаганні, крытэрыі, рэфлексійныя і наўпэўненныя.

Некаторыя адзначалі, што яны ішчы не, сутыкаліся з такімі задачамі, як праца ў камандзе, абарона праектаў і г.д.

Часцей за ўсё маладыя спецыялісты ўказвалі на праблемы, звязаныя з першапачатковай адаптацыяй. Пераважаюць большасць рэспандэнтаў часта адчувае няўпэўненасць у сабе, пачуццё бескарнасці, цяжкасці з самарэалізацыяй. Каля паловы адзначаюць, што яны пераацэнілі ўзровень сваёй падрыхтоўкі.

Менш актуальныя праблемы, звязаныя з характарам самой працы і гатоўнасцю якасна яе выконваць. Найбольш лёгка вырашаецца пытанне мікрапалітыкі ў калектыве. У дзяржаўных структурах статус маладога спецыяліста патрабуе ад пачатковага адпаведнасці пазіцыі. Ён радка трапіла пад "абстракт" канкурэнтаў.

Такім чынам, пераважаюць большасць маладых спецыялістаў, якія працуюць у дзяржаўных структурах, сутыкаюцца з праблемамі няўпэўненасці ў сабе, бескарнасці і з цяжкасцямі самарэалізацыі, а таксама з завышанай ацэнкай ўзроўню сваёй практычнай падрыхтоўкі ў БДУ. Гэтыя праблемы з'яўляюцца ў асноўным праблемамі маладога спецыяліста. Яны сведчаць пра неспадзяванае накіраванасці, мэт і сродкаў

універсітэцкай адукацыі са сферы інтэлектуальнай працы і вытворчасці, што можа быць быць ліквідавана пры больш поўнай адпаведнасці крытэрыяў якаснай адукацыі патрабаванням рынку працы.

Маладыя спецыялісты, якія атрымалі працу ў прыватных арганізацыях (СП, АТ, прыватныя структуры)

Сучасная сітуацыя на рынку працы прадугледжвае, што больш высокі патрабаванні да ўзроўню адукацыі выпускнікоў вышэйшых навукавых устаноў прад'яўляе прыватны сектар інтэлектуальнай працы і вытворчасці. Не скарот таксама і тое, што лепшыя маладыя кадры з'яўляюцца жаданым "уловам" для замежных работадавцаў.

Менеджэр па кадрах А.С. - выпускнік псіхалагічнага факультэта, агенства па падбору кадраў "Нью Шанс": "Паразельна з вучобай на псіхалагічным факультэце з тэаграфічнага падрабудоўвала менеджэрам па продажы. Праца павялічыла кола знаёмстваў, дазволіла правяціць сябе. Так атрымала пачаць у жыццё".

Адзначае, што такога роду інтэрв'ю даваць забаронена, працуючы на прыватнай фірме — гэта выдаванне камерцыйнай тайны. Прыватны і дзяржаўны сектары — процілеглыя па сваіх мэтах.

А.С.: "Прыватная работа даўчы цікавае кандыдатаў у выпускнікоў у час вучобы і да размеркавання. Гэта дае магчымасць адрозніваць лепшыя кадры — у гэтым і пошх прыватнай сферы. Існуе праблема прыняцця маладых спецыялістаў у прыватныя структуры — іх нельга звольніць. Гэта як пакупка не вядомага тавару. Не веру ў неабходнасць абароны праваў. Абарона праваў патрабуе вялікіх грошай. У гэтым сэнсе лепш у дзяржаўных структурах — там могуць выкоўваць, вучыцца, прадстаўляць сацыяльную гарантыю. Прыватныя структуры не выкоўваюць, а адбіраюць усё лепшае".

Адзначае, што адбор кандыдатаў на працу робіцца не па дыпламу, а па якасцях чалавека. Аднак дыпламу БДУ давяраюць.

А.С.: "Чалавек з галавой зможа працаваць усюды. Наколькі падрыхтаваны выпускнікі да прафесійнай дзейнасці? Вышэйшая адукацыя не дае ведаў, неабходных для працы. Усе веды атрыманы за адзін год на рабочым месцы. Семінары, трэнінгі праводзіліся на фірме. Агульныя веды, атрыманыя ва ўніверсітэце, патрэбны для даследчай работы, элементы якой ёсць у май працы".

Работадавец: "Універсітэцкая адукацыя накіравана ў іншы бок у параўнанні з прыватнай сферай інтэлектуальнай працы і вытворчасці. Там не вучаць дэталёва ўземаціна. Агульныя веды, якія патрэбны, можна атрымаць, працягваючы некалькі кніг у бібліятэцы. І ў час вучобы ва ўніверсітэце неабходныя веды

я набывала ў бібліятэцы самастойна".

Калі маладыя спецыялісты, якія атрымліваюць паслядыпломную адукацыю, з'яўляюцца часткай закрытай прасторы ўніверсітэта, то прыватныя структуры ствараюць і падтрымліваюць сваю закрытую сацыяльную прастору, якая будзеца вакол пэўнай сістэмы каштоўнасцей (табу). Менавіта вернасць гэтым прычынам і дэталёва належаць да "сваіх", а не "чужых". У выкаванні рэспандэнтаў няма дакладных указанняў на тое, што з'яўляецца крытэрыем якасці працы маладога спецыяліста ў прыватнай структуры. Можна меркаваць, што гэта абарона інтэрэсаў фірмы, у якой працуюць. Актуальнасць дэталёва ўзвешчана і ўмяненне жыццёва ў калектыве канкурэнтаў, дзе твае поспехі і промахі нехта ацэньвае. А таксама веды і ўменне разабрацца ў складанай сітуацыі.

А.С.: "Як вынік універсітэцкай адукацыі цэннае перш за ўсё агульнаманітарнае, культурнае развіццё асобы, веданне камп'ютэра, замежнай мовы, а таксама шырокі і глыбокі прафесійныя ведаў, уменне працаваць з людзьмі. Служба па працаўладкаванні выпускнікоў у БДУ патрэбна, але не такая, якая яна ёсць".

Работадавец М.П.: "Пры" адборы на працу ўлічвае шмат фактараў: прафесійныя навыкі і асабістую абялянасць кандыдата, давярае атэстацыі, вынікам выпрабавальнага тэрміну, ўлічвае таксама вопыт працы і меркаванне іншых кіраўнікоў фірмы.

Кампанія арганізуе навучанне для сваіх работнікаў, калі гэта неабходна. Матэрыяльныя стымулы на маладых спецыялістаў ажыццяўляюцца з дапамогай сертыфікацыі — адрозна павялічэння заробатнай платы. Кантрактная сістэма найму.

Пажаданы для адміністрацыі факультэта? Радуе, што прыводзіцца такія даследаванні. Гэта пачатак развіцця, развіцця і развіцця. Работадавец: "Праца мае выканавы характар. Гатоўнасць да добрасумленнага выканання прафесійнай задачы маладых спецыялістаў ацэньвае на 50 — 100 працэнтаў. Гатовы прымаць на працу выпускнікоў БДУ. Заробатная плата і ёсць крытэрыі добрай прафесійнай работы. Але гэта камерцыйная тайна. Пажаданы — усталюваць карысны ўзаемаадносіны паміж навукавымі ўстановамі і фірмамі".

Маладыя спецыялісты, якія працуюць у прыватных структурах, рэдка адзначаюць наўпэўненасць у першыя гады працы праблем, звязаных з адаптацыяй. Згодку ўказваюць на цяжкасці, звязаныя з нерэалізаванасцю, пераацэнкай ўзроўню падрыхтаванасці і адсутнасцю працавітасці.

Ліна ЯШЧАНКА, навуковы супрацоўнік Цэнтра праблем развіцця адукацыі БДУ, сацыёлаг.

Адзіная ў вобласці школа бондарнаў існуе ўжо другі год у вёсцы Пешкі Бярозаўскага раёна. Менавіта тут раней жыло шмат бондароў, ды і сёння іх застаўся нямала. Кіраву вучобай былы ваенны тэхнік марской авіяцыі, а цяпер пенсіянер Віталь Лук'янавіч Касевіч. Сваю рамяцтва ён вучыцца ў бацькі і дзеда, а зараз перадае веды і ўменне адзінаццаці падлеткам, якія цікавяцца бондарнай справай.

Фота Рамана КАБЯКА, БЕЛТА.

Меркаванне Страсці па-лацінаамерыканску

Бальныя танцы мне даводзілася бачыць нячаста, у асноўным – на тэлеэкране. А тут надарылася магчымасць паглядзець чарговую конкурсную адной пааашкольнай установе. Конкурс праходзіў па дзвюх намінацыях – «лацінцы» і «стандарце» (так скарачана называюць лацінаамерыканскія і еўрапейскія танцы). Уроўні ўдзельнікаў – ад першакурсных да зусім дарослых «дзяўцаў» і «дзяўчак», якія самі ўжо даўно маюць вучняў. Вывучка таксама розная, адпаведная ўзросту. Арганізацыя самага конкурсу – бездакорная. Усё ішло як па-пісаным – адбор лепшых выканаўцаў, падзяка тым, хто адсвейваўся, з абавязковай шакаладкай. Ні разу не аблізілі ні выдучы, ні фанатграма, нісправалі пераапануцца ўдзельнікі.

З трох бакоў залы сядзелі і білі ў ладкі балетныя чыкі – у асноўным бацькі і бабці канкурэнтаў, а таксама прыезджыя групы падтрымкі з клубу Віцебска, Оршы, Жодзіна, Маладзечна і іншых гарадоў рэспублікі.

Шчыра прызнаюся, нягледзячы на прыемныя нуху мелодыі, мне было не па сабе. Шкада было пачаць, інакш не аддавалі б іх ледзяне не з пялёнак у такога роду клубы. Дзяціна даўна выхоўвацца на сваім родным, і толькі пасля, падросшы, засвойваць культуру іншых народаў. І я памыляюся?

К паўфіналу тэмперату-

ра ў зале паднялася да крытычнай. Падарэты ўвагай і блізкай перамогай дарослыя танцоры «хобі-класа», як вяхор, насіліся па паркетце. (Каб туды іх не былі такімі слязімі, іх націралі спецыяльнымі шчоткамі.) Некаторыя давалі волю і эратычнаму элементу, натуральнаму і нават пажаданаму ў «лацінцы». Згадайце пра эстэтыку аголенасці (недарэчна ў дачыненні да малых дзяўчынак), успомніце пра сямейны характар глядацкай аўдыторыі – і вы зразумееце, чаму ў фінале я ўжо старалася не паднімаць вачэй на самых разнаамаваных танцораў. Не цяжка здагадацца, што яны і сталі пераможцамі.

Здавіла тое, што нейкія завальмі кіслыя, не адпаведныя падзеі твары былі ў паважаных судзіяў. А адна з трэнераў (выпадкова пачула) заявіла выхаванцам: «Калі вы не выйдзеце ў паўфінал, я вас тут пахаваю і пад паркетам закапаю». Так што пад гэтым касцюміраваным шыкам, гэтай бальнай святчыннасцю кавалю аўсім не высакародныя матывы і пачуцці...

Бедныя бацькі! Падчас славу сваіх дзяцей яны любіць больш чым саміх дзяцей. Інакш не аддавалі б іх ледзяне не з пялёнак у такога роду клубы. Дзяціна даўна выхоўвацца на сваім родным, і толькі пасля, падросшы, засвойваць культуру іншых народаў. І я памыляюся?

Галіна ЗІНКЕВІЧ.

Літаратурная прэмія «Гліняны Вялес» уручаецца штогод за лепшую беларускую кніжку, незалежна ад таго, у якой краіне яна ўбачыла свет. Упершыню ў гэтым годзе з мэтай вылучэння кандыдата выкарыстаны інтэрнет. Кожны, хто меў жаданне, на сайце «Беларуская палічка» мог вылучыць і абмеркаваць свайго прэтэндэнта на ганаровую ўзнагароду. У абмеркаванні прынялі ўдзел як чытачы, так і вядомыя літаратары не толькі з Беларусі, але і з замежных краін. Па выніках абмеркавання быў створаны шорт-ліст, куды ўвайшлі Алесь Пашкевіч з кнігай «Плячкі волі», Віктар Жыбуль («Прыкры крык»), «Штольнік вясны» Віктара Слішко, кніга апалявання і апавесцяў «Удох» Франца Сіку і «Нашасце поўні» Міхаіла Скоблы. Перамогу атрымаў малады літаратар з Мінска Віктар Слішко са зборнікам вершаў «Штольнік вясны».

Ідэя стварэння рэспубліканскага грамадскага аб'яднання «Студэнцкае этнаграфічнае таварыства» з'явілася ў мінскіх ініцыятараў ужо досыць даўно, калі ў 1991 годзе маладыя людзі, зацікаўленыя ў адраджэнні этнаграфіі Беларусі, пачалі арганізоўваць вандроўкі, дзе вывучалі беларускі фальклор. Клубу «Княжыч», аднаму з нешматлікіх этнаграфічных арганізацый на Беларусі, прапанаваў таксама далучыцца да задуманага грамадскага аб'яднання.

Гісторыка-культурны клуб «Княжыч» заснаваны ў 1995 годзе па ініцыятыве маладых выпускнікоў кафедры гісторыі і сацыялогіі Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Асноўная яго мэта – аб'яднанне моладзі, неабякавай да лёсу Беларусі, а таксама адраджэнне беларускіх традыцый і абрадаў. Усё пачалося з вывучэння гісторыі і багатай

Весткі Уручылі "Гліняны Вялес"

29 сакавіка ў музеі кнігадрукавання ў Полацку адбылося чарговае ўручэнне літаратурнай прэміі «Гліняны Вялес», заснавальнікам якой з'яўляецца Таварыства вольных літаратараў.

Першае яго кніжка «Апошні снег» выйшла ў 1995 годзе. Гэта была даволі вучнёўская паэзія, бо малады аўтар пайшоў у фарватэры Алеся Рэзанава. З цягам часу ён пакінуў вольныя вершы, перайшоў да больш рытмізаваных. Зараз многія, у прыватнасці літаратурнага Ганна Кісліцына, якая прысутнічала на цырымоніі, параўноўваюць іх з творчасцю Іосіфа Бродскага. І разам з тым малады паэт здолеў застацца самім сабой. Віктар Слішко – «чалавек, які не б'е ў барабаны, а носіць

паламаную скрыпку ў душы». Літаратурная прэмія «Гліняны Вялес» уручаецца ўжо 10 год запар. Па словах аднаго з яе заснавальнікаў, Алеся Аркуша, беларуская літаратура бяднее на імяны. Уручэнне літаратурных прэмій за лепшую кніжку года дае магчымасць пазнаёміцца з новымі аўтарамі. «Ды і наогул, Вялес дае мажлівасць набываць імпульс у развіццё ўсёму літаратурнаму працэсу на Беларусі, зрабіць яго больш дынамічным», – зазначыў полацкі літаратар.

Створана "Студэнцкае этнаграфічнае таварыства"

Адным з яго заснавальнікаў стаў наваполацкі гісторыка-культурны клуб «Княжыч».

культуры Полаччыны. Апошнім часам у «Княжыч» з'явіўся шчыра адзін напрамак дзейнасці: з мэтай папулярызацыі нацыянальнай спадчыны сябры клуба актыўна выступаюць у розных аўдыторыях. Акрамя гэтага, традыцыйна адзначаюць Каледы, Купалле, ладзяць Гуканне вясны.

На сённяшні дзень пастаяннымі ўдзельнікамі гэтага ўтварэння з'яўляюцца 10 чалавек. Пераважна настаўнікі гісторыі. Але прыходзяць сюды і студэнты гісторыка-філалагічнага факультэта ПГУ, на якіх ускладаюцца вялікія

надзеі ў адраджэнні нацыянальнай культуры. Як заснавала адна з сяброў клуба, Наталія Муляроўна, у «Княжыч» няма выпадковых людзей, бо для многіх зварот да мінулых стаў ужо мэтай жыцця.

«Княжыч» – удзельнік шматлікіх фестываляў у Беларусі і Расіі. Апошняе два гады выпраўляўся ў Польшчу на традыцыйны куляўскія фестывалі. Бліжэйшая заплачанава акцыя – гэта паездка 21 красавіка ў Семянінск раён на святкаванні Юр'я.

Вольга МІНЯНKOBA.

Установа адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка" аб'яўляе прыём студэнтаў на 2002 год

1. На завочнае навучанне: а) за кошт бюджэтных сродкаў па спецыяльнасцях і спецыялізацыях:

"Матэматыка. Інфарматыка", "Геаграфія", "Гісторыя", "Беларуская мова і літаратура", "Беларуская мова і літаратура. Сусветная і айчынная культура", "Руская мова і літаратура", "Руская мова і літаратура. Беларуская мова і літаратура", "Дашкольная адукацыя" (поўны і скарачаны тэрміны навучання), "Дашкольная адукацыя. Выяўленчае мастацтва" (скарочаны тэрмін навучання), "Пачатковая адукацыя" (поўны і скарачаны тэрміны навучання), "Пачатковая адукацыя. Выяўленчае мастацтва", "Музычнае мастацтва. Сусветная і айчынная культура" (поўны і скарачаны тэрміны навучання), "Музычнае мастацтва. Сацыяльная педагогіка" (поўны і скарачаны тэрміны навучання), "Сацыяльная педагогіка. Выхавальчая работа ў навуальных установах (поўны і скарачаны тэрміны навучання)", "Сацыяльная работа", "Псіхалогія. Педагогічная псіхалогія", "Сурдапедагогіка. Дашкольная адукацыя", "Тыфлапедагогіка. Дашкольная адукацыя", "Алігафрэнапедагогіка. Дашкольная адукацыя" (поўны і скарачаны тэрміны навучання), "Алігафрэнапедагогіка. Лагедэдыя" (спецкурс).

На спецыяльнасць "Алігафрэнапедагогіка. Дашкольная адукацыя" з 4-гадовым тэрмінам навучання ажыццяўляецца прыём асоб, якія маюць сярэдняю спецыяльную адукацыю і працуюць не менш 6 месяцаў у спецыяльных дзіцячых установах з адпаведным кантынгентам дзяцей дашкольнага і школьнага ўзростаў.

На спецыяльнасць "Сацыяльная работа" ажыццяўляецца прыём асоб, якія працуюць у сістэме сацыяльнай абароны насельніцтва, маюць сярэдняю спецыяльную адукацыю і накіраваны рабнічых (гарадскіх) аддзелаў сацыяльнага забеспячэння.

На спецыяльнасць "Дашкольная адукацыя", "Дашкольная адукацыя. Выяўленчае мастацтва", "Дашкольная адукацыя. Пачатковая псіхалогія", "Пачатковая адукацыя", "Сацыяльная педагогіка. Выхавальчая работа ў навуальных установах" са скарачаным тэрмінам навучання прымаюцца асобы, якія закончылі педвучылішчы, педкаледжы па адпаведнай спецыяльнасці "Музычнае мастацтва. Сусветная і айчынная культура", "Музычнае мастацтва. Сацыяльная педагогіка" са скарачаным тэрмінам навучання прымаюцца асобы, якія закончылі педвучылішчы, педкаледжы па адпаведнай спецыяльнасці, а таксама па разнарады Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь выпускнікі музычных вучылішчаў (каледжаў), якія маюць кваліфікацыю "выкладчык".

б) на ўмовах атлаты навучання на спецыяльнасцях і спецыялізацыях:

"Псіхалогія. Педагогічная псіхалогія", "Псіхалогія. Псіхалогія прадпрыемства і дзейнасці", "Выяўленчае мастацтва і чарчэнне. Народная мастацтва прамыслы", "Фізічная культура. Арганізацыя фізкультурна-аздараўленчай работы і турызму", "Сусветная і айчынная культура. Фальклор", "Алігафрэнапедагогіка. Лагедэдыя".

2. На вачэрняе навучанне: а) за кошт бюджэтных сродкаў са скарачаным тэрмінам навучання на спецыяльнасцях і спецыялізацыях: "Дашкольная адукацыя. Пачатковая псіхалогія", "Беларуская мова і літаратура. Сусветная і айчынная культура" для асоб, якія закончылі па адпаведнай спецыяльнасці педвучылішчы або педкаледжы; б) на ўмовах атлаты навучання на спецыяльнасцях і спецыялізацыях:

"Псіхалогія. Псіхалогія сямейных адносін і сексалагія", "Псіхалогія. Псіхалогія прадпрыемства і дзейнасці", "Сястрынская справа (з атрыманнем сярэдняй спецыяльнай адукацыі)".

Прыём заяў на завочнае і вачэрняе навучанне – з 2 мая па 31 мая, уступныя экзамены – з 1 чэрвеня па 15 чэрвеня. Залічэнне па плану прыёму і на ўмовах атлаты – па 5 ліпеня.

На спецыяльнасць "Сястрынская справа" дакументы прымаюцца з 25 чэрвеня па 27 жніўня.

3. На бюджэтнае навучанне ў БДПУ па конкурснай аснове прымаюцца асобы, якія маюць сярэдняю адукацыю і пастаянна пражываюць у Рэспубліцы Беларусь альбо маюць статус бежанцаў, грамадзяне Рэспублікі Беларусь і беларусы, якія пражываюць за яе межамі, грамадзяне Расійскай Федэрацыі, Рэспублікі Казахстан, Кыргызскай Рэспублікі, Рэспублікі Таджыкістан, калі названыя асобы вышэйшая адукацыя атрымліваецца ўпершыню.

Грамадзяне іншых замежных дзяржаў прымаюцца ва ўніверсітэт у адпаведнасці з Палажэннем аб навучанні ў Рэспубліцы Беларусь замежных грамадзян.

На вачэрняе навучанне прымаюцца, як правіла, жыхары горада Мінска.

Выпускнікі ўніверсітэта, акрамя вышэйшай адукацыі, могуць атрымаць акадэмічную ступень бакалаўра, магістра.

4. Паступаючыя ва ўніверсітэт падаюць ці дасылаюць па пошце ў прыёмную камісію наступныя дакументы:

– заяву ўстаноўленага ўзору на імя рэктара; – дакумент дзяржаўнага ўзору аб сярэдняй адукацыі; – медыцынскую даведку па форме 086У; – заключэнне ўрачэбна-кваліфікацыйных камісій (для інвалідаў I–III груп, а таксама дзяцей-інвалідаў); – выліску з працоўнай кніжкі з запісам аб працы па цяперашні час (для тых, хто працуе); – даведку службы занятасці насельніцтва (для тых, хто знаходзіцца на яе ўліку); – 6 фотакарткаў памерам 3х4 см; – калі пашпарт і пасведчанне аб адукацыі на розныя прозвішчы, неабходна прадставіць дакумент, які сведчыць, што гэта дакументы адной ці той жа асобы.

Абітурыенты, якія паступаюць не ў год ат-

рымання сярэдняй адукацыі, абавязаны прадставіць дакументы, якія пацвярджаюць іх вучобу ці работу за гады, якія папярэднічалі паступленню (диплом, выліску з працоўнай кніжкі або даведка службы занятасці насельніцтва ці іншае).

Разам з вышэй пералічанымі прадстаўляюцца дакументы, якія пацвярджаюць правы абітурыентаў на льготы, устаноўленыя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, ці сведчаць аб асабістых талентах і здольнасцях абітурыентаў.

Пашпарт або іншае пасведчанне асобы, выдадзенае органамі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, у якім указана грамадзянства і пастаяннае месца жыхарства, прад'яўляецца абітурыентам асабіста.

5. Пры паступленні ва ўніверсітэт па ўсіх спецыяльнасцях правам аднаго (прафікучага) экзамену карыстаюцца: выпускнікі педвучылішчаў і педкаледжаў, якія атрымалі дыплом з адзнакай; асобы, ўзнагароджаныя пасля заканчэння сярэдняй школы залатым (срэбраным) медалём, або тых, хто закончыў сярэдняю спецыяльную (вузальную) ўстанову ці прафесійна-тэхнічны вучылішчы (на базе IX класаў) з атрыманнем сярэдняй адукацыі з дыпломам з адзнакай. Пры атрыманні адной ці некалькіх з гэтых адзнак атэстат экзамэнаў, а пры атрыманні іншай станоўчай адзнакі – здаюць усё экзамэны.

6. Па выніках суб'едавання (па прадметах уступных экзамэнаў) пры паступленні на навучанне без адрыву ад вытворчасці, на конкурснай аснове па ўсіх спецыяльнасцях залічваюцца асобы, што закончылі педвучылішчы або педкаледжы і працуюць па педагогічнай спецыяльнасці. Акрамя таго, па ўзагодненні з Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь па выніках суб'едавання залічваюцца:

– асобы, якія закончылі ў 2002 годзе педвучылішчы або педкаледжы з дыпломам з адзнакай або на добра і выдатна; маюць рэкамендацыі саветаў вучылішчаў пры паступленні на адпаведнай спецыяльнасці са скарачаным тэрмінам навучання ("Дашкольная адукацыя", "Дашкольная адукацыя. Выяўленчае мастацтва", "Дашкольная адукацыя. Пачатковая псіхалогія", "Пачатковая адукацыя", "Беларуская мова і літаратура. Сусветная і айчынная культура" (вачэрняе навучанне)).

На спецыяльнасці са скарачаным тэрмінам навучання "Музычнае мастацтва. Сацыяльная педагогіка", "Музычнае мастацтва. Сусветная і айчынная культура" – асобы, якія закончылі ў 2002 годзе педвучылішчы або педкаледжы з дыпломам з адзнакай або на добра і выдатна; маюць рэкамендацыі саветаў вучылішчаў, а таксама ў адпаведнасці з разнарадай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь залічваюцца па выніках суб'едавання асобы, якія закончылі музычныя вучылішчы (каледжы) ў 2002 годзе з дыпломам з адзнакай або на добра і выдатна; маюць кваліфікацыю "выкладчык" і рэкамендацыі саветаў вучылішчаў (каледжаў);

– пры наўнясці рэкамендацыі савета вучылішча (каледжа), асобы, якія закончылі ў 2002 годзе педвучылішчы або педкаледжы з дыпломам з адзнакай ці на добра і выдатна" пры паступленні на спецыяльнасці: "Ма-

тэматыка. Інфарматыка", "Геаграфія", "Гісторыя", "Беларуская мова і літаратура (завочнае навучанне)", "Беларуская мова і літаратура. Сусветная і айчынная культура" (поўны тэрмін, завочнае навучанне), "Руская мова і літаратура", "Руская мова і літаратура. Беларуская мова і літаратура", "Дашкольная адукацыя" (поўны тэрмін навучання), "Пачатковая адукацыя" (поўны тэрмін навучання), "Пачатковая адукацыя. Выяўленчае мастацтва", "Музычнае мастацтва. Сусветная і айчынная культура" (поўны тэрмін навучання), "Музычнае мастацтва. Сацыяльная педагогіка" (поўны тэрмін навучання), "Сурдапедагогіка. Дашкольная адукацыя", "Алігафрэнапедагогіка. Дашкольная адукацыя", "Тыфлапедагогіка. Дашкольная адукацыя", "Алігафрэнапедагогіка. Лагедэдыя" (поўны тэрмін навучання), "Сацыяльная педагогіка. Выхавальчая работа ў навуальных установах" (поўны тэрмін навучання), "Фізічная культура. Арганізацыя фізкультурна-аздараўленчай работы і турызму", "Выяўленчае мастацтва і чарчэнне. Народныя мастацтва прамыслы", "Сусветная і айчынная культура. Фальклор", "Псіхалогія. Педагогічная псіхалогія", "Псіхалогія. Псіхалогія прадпрыемства і дзейнасці", "Псіхалогія. Псіхалогія сямейных адносін і сексалагія".

Залічэнне на спецыяльнасці са скарачаным тэрмінам навучання ажыццяўляецца толькі па выніках суб'едавання.

Па выніках суб'едавання па біялогіі, гісторыі, Беларусі, беларускай ці рускай мове і літаратуры залічваюцца на навучанне без адрыву ад вытворчасці на спецыяльнасці "Алігафрэнапедагогіка. Дашкольная адукацыя" (скарочаны тэрмін навучання), а таксама на спецыяльнасці "Сурдапедагогіка. Дашкольная адукацыя" (поўны тэрмін навучання), "Тыфлапедагогіка. Дашкольная адукацыя" (поўны тэрмін навучання) асобы, якія маюць сярэдняю спецыяльную адукацыю і працуюць не менш 6 месяцаў у спецыяльных дзіцячых установах з адпаведным кантынгентам дзяцей дашкольнага і школьнага ўзростаў.

Па выніках суб'едавання па беларускай ці рускай мове, беларускай ці рускай літаратуры, гісторыі Беларусі залічваюцца на навучанне без адрыву ад вытворчасці па спецыяльнасці "Сацыяльная работа" асобы, якія працуюць у сістэме сацыяльнай абароны насельніцтва, маюць сярэдняю спецыяльную адукацыю і накіраваны рабнічых (гарадскіх) аддзелаў сацыяльнага забеспячэння.

Прыём дакументаў для праходжання суб'едавання на завочную і вачэрняю формы навучання з 2 па 18 мая. Суб'едаванне з 20 па 28 мая.

На платную форму навучання па спецыяльнасцях "Фізічная культура. Арганізацыя фізкультурна-аздараўленчай работы і турызму", "Выяўленчае мастацтва і чарчэнне. Народныя мастацтва прамыслы", "Сусветная і айчынная культура. Фальклор", "Алігафрэнапедагогіка. Лагедэдыя (завочнае адраджэнне)" прымаюцца асобы па выніках суб'едавання па прадметах уступных экзамэнаў.

Дакументы ад названых асоб на завочную форму навучання прымаюцца з 2 мая па 31 мая.

Дакументы накіроўваць на адрас: 220050, г. Мінск, вул. Савецкая, 18, Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка, прыёмная камісія.

Даведкі аб прыёме па тэлефоне

220-94-17.

Платныя вачэрняе падрыхтоўчыя курсы для абітурыентаў арганізуюцца з 10 па 22 мая. Даведкі аб падрыхтоўчых курсах па тэлефоне 226-44-47.

18 мая 2002 г. а 10-й гадзіне ва ўніверсітэце праводзіцца Дзень адкрытых дзвярэй

Прыёмная камісія.

Белорусский национальный технический университет (БНТУ) проводит олимпиады по математике и физике "Абитуриент БНТУ - 2002"

К участию в олимпиаде допускаются учащиеся выпускных классов средних общеобразовательных учебных заведений и выпускных курсов средних специальных учебных заведений, а также слушатели факультета довузовской подготовки БНТУ.

Решение о допуске к участию в олимпиаде принимает приемная комиссия БНТУ. Даты проведения олимпиад: по математике – 19 мая, по физике – 26 мая, начало в 10-00.

Олимпиада является дополнительной платной образовательной услугой.

Стоимость участия в олимпиаде по одному предмету составляет 2000 руб. (для слушателей факультета довузовской подготовки БНТУ – 10000 руб.), оплата в кассе БНТУ.

Для участия в олимпиаде необходимо подать заявление установленного образца вместе с квитанцией об оплате в приемную комиссию БНТУ с 17 апреля по 8 мая по адресу: г.Минск, пр.Ф.Скорины, 65, а.424 (гл. учебный корпус). При себе иметь паспорт.

Лица, допущенные к олимпиаде, прибывают в БНТУ в то время, которое указано в объявлении приемной комиссии. Участникам олимпиады необходимо иметь при себе документ, удостоверяющий личность (паспорт или другое удостоверение личности, выданное органами Министерства внутренних дел Республики Беларусь).

Продолжительность олимпиады – 240 минут. Олимпиада проводится в виде письменной работы по правилам сдачи вступительных экзаменов. Письменная работа включает пять задач. Олимпиадные задачи составлены в соответствии с программой для углубленного изучения математики или физики. Решение каждой задачи оценивается баллами от 0 до 5.

Победители олимпиады награждаются дипломами, дающими право на освобождение от вступительных экзаменов по соответствующим предметам (математике или физике) при поступлении в БНТУ с выставлением оценки "5" (пять) или "4,5" (четыре с половиной).

Дипломом 1-й степени награждаются участники, набравшие 24-25 баллов (диплом дает право на выставление оценки "5" (пять)).

Дипломом 2-й степени награждаются участники, набравшие 21-23 балла (диплом дает право на выставление оценки "4,5" (четыре с половиной)).

При подаче документов победителями олимпиады при поступлении в БНТУ в их личных делах делается отметка об освобождении от сдачи соответствующих вступительных экзаменов (по их письменным заявлениям); ответственный секретарь приемной комиссии выставляет оценку "5" или "4,5" в экзаменационный лист абитуриента на основании представления диплома.

Письменные олимпиадные работы участникам олимпиады не возвращаются.

Телефон для справок: 239-91-90; 232-38-42.

Калектуй індустрыяльна-педагагічнага каледжа РІПА глыбока смуткуе з прычыны заўчаснай смерці БАБЧЫНСКАГА Анатоля Аляксандравіча і выказвае шчырае спачуванне яго родным і блізкім.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНИК —
МИНИСТЕРСТВА
АДУКАЦЫІ
РЕСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-90-63, 36-40-63; бухгалтэры — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школа — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-71; інфармацыі — 36-43-71; навукі і ВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-35.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail.ru

Рэгістрацыйны нумар 197.

Аўтары допісаў у ўдзячэнне павядаляюць сваё прызнанне ў тым, што іхныя пашпарты, аўтары (нумар пашпарта, дату выдання, кім выданыя пашпарты), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуд адказнасці за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкi не рэагуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.